

Samice zářednice jedovaté s kokonem a plně vyvinutými mláďaty. 5. 11. 2022.
Obě fotografie Martin Chochel.

O zářednici jedovaté na Karlovarsku

Martin Chochel, Krajský úřad Karlovarského kraje

Jak je již u mých příspěvků skoro zvykem, opět je i tento věnován druhu, který zastupuje široké spektrum teplomilných organismů s tendencí šíření do oblastí tradičně vnímaných jako chladnější mezofytikum (přechodové území mezi teplým termofytikum a chladným oreofytikum).

Pavouk, médií pro svou jedovatost často demonizovaný, **zářednice jedovatá (*Cheiracanthium punctorium*)** – dříve také záředník mohutný – je u nás největším druhem čeledi zářednicovitých (*Miturgidae*). Velikostí těla, která u oplodněných samic dosahuje až 2 cm a rozpětí nohou pak 3,5–4 cm, patří jednoznačně mezi naše největší pavoukovce. Zbarvení je poměrně nenápadné, převládá okrově olivová barva, na lesklé hlavohrudi přecházející do „výstražné“ čerenooranžové. Nejvýraznějším znakem jsou

pak mohutná ozubená kusadla s vyústěním jedových žláz (chelicery), která jsou přibližně od poloviny ke špičce černá. Biotopem zářednic jsou exponované, mezofilní až vlhké louky a lada s vysokostébelnatou vegetací.

Ke svému vývoji potřebuje delší průběh vegetační sezóny, což ji o několik desetiletí dříve izolovalo v teplejších oblastech. U nás se jednalo o dosti vzácný druh jižní Moravy. Zářednice začíná svůj sezónní vývoj jako přezimující plně vyvinuté mládě o velikosti max. 2 mm. Žije poměrně skrytě v lučním porostu, kde aktivně loví potravu a dosti rychle roste. Zpravidla již na začátku července lze nalézt první plně dorostlé dospělé připravené k páření. V průběhu července a srpna pak samičky upředou na vrcholcích odkvetlých travin zámotky o velikosti křepelčího vejce, v nichž se, bez možnosti příjmu potravy,

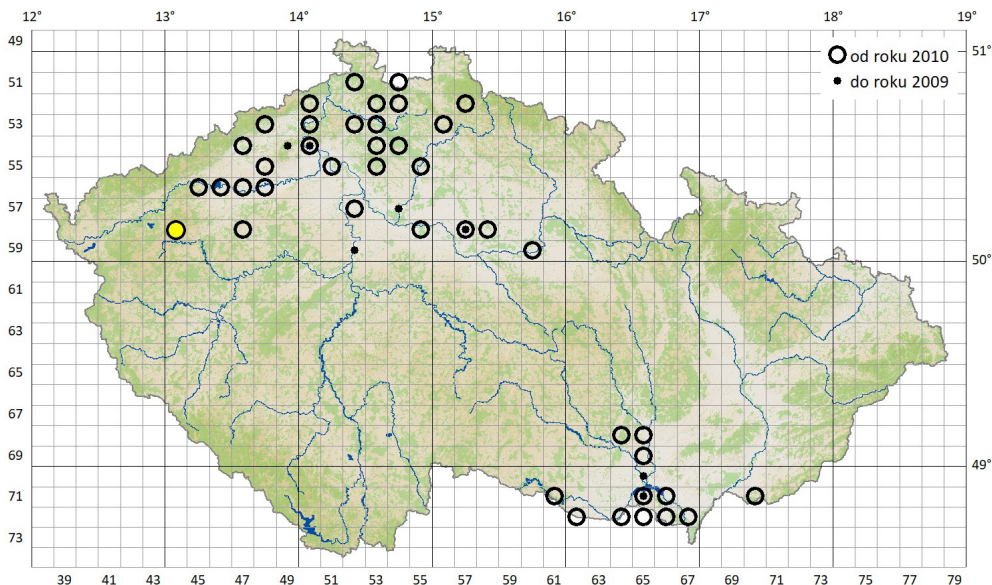
Ladem ležící louka s vysokým podílem tužebníku jilmového a anděliky lékařské.
Přírodní památka Za Údrčí, 5. 11. 2022.

zapřádají se snůškou až několika stovek vajíček. Ve stále uzavřených kokonech pak dochází k líhnutí a prvním etapám vývoje mláďat. Jako u jiných pavouků se nejdříve líhnou málo pohyblivé „larvy“, nepřijímající potravu, které se v kokonu svlékají. Poté dochází k selekci, při níž se slabší jedinci a nevyvílnutá vajíčka stávají potravou těch úspěšnějších. Následně dojde k dalšímu svleku a opuštění kokonu. K tomu dochází od září až do začátku listopadu a v kokonu zůstává jen zcela vyčerpaná umírající samička. Určitou zajímavostí je, že mumifikované samičky lze v kokonech nalézt ještě po skončení zimy, než stará odumřelá vegetace podlehne novému porostu. Mláďata, která na podzim opustí kokon, již zimují samostatně v trsech suché trávy nebo porůznu zalezlá v dutých stéblech.

Jak je to s onou vyzdvihovanou jedovatostí? O tom, že se někomu na zahradě západnice objeví, si lze často přečíst v online médiích a následně i v místním, ale i státním tisku. Téměř bez výjimky jde o velmi čtené články letní sezóny, kterým ale chybí objektivní posouzení. Je pravda, že tento druh pavouka, jako jeden z mála, má díky mohutným chelicerám

schopnost prokousnout lidskou kůži. A je také pravda, že samička bránící kokon (obzvláště při jeho poškození) je velmi agresivní obráncyní, což je přizpůsobení dané výskytem na vrcholcích trav, kde je třeba snůšku chránit před velkými spásáči. Kousnutí je velmi bolestivé, z hlediska senzoryky násobně převyšuje bodnutí včelou nebo vosou a jeho účinky jen pomalu odeznívají od fáze intenzivní bolesti, přes otok a znecitlivění postiženého místa, často i celé končetiny. Pro relativně malé množství případů asi není na místě úplná bagatelizace, ale nejčastěji jsou pokousáni lidé, kteří kosí trávu ručně, výjimečně pak ostatní, včetně některých experimentátorů, kteří „loví zázitky“, nebo arachnologů, kteří demonstrují nebo dokumentují pavouky v terénu.

Závěrem, s ohledem na dokumentaci nálezů, musím uvést, že jde o úplně čerstvý nález z podzimu 2022. Ten jsem uskutečnil na území přírodní památky Za Údrčí nedaleko Bochova. Lze tak jen předpokládat, že hlavní trasa šíření tentokrát* koresponduje s trasou nevytíženější páteřní komunikace, toho času označené číslem „6“. Na zmíněné lokalitě byly řádově desítky až stovek kokonů

Rozšíření západnice jedovaté v České republice (žlutě zvýrazněn nový nález z Bochovska).
Podle Názevové databáze AOPK ČR.

po celé louce a lze se tedy domnívat, že populace druhu je již stabilizovaná. Západnice jedovatá je možné očekávat prakticky v celé východní části území včetně jihu Doupovských hor. Jedná se o nově zabydlený druh naší přírody (resp. přírody české “kotliny”), který bude, podobně jako křížák pruhovaný (*Argiope bruennichi*) pravděpodobně již trvalou součástí naší arachnofauny, čítající již téměř 900 známých druhů pavouků. Nejen západnicím, ale všem pavoukům prospívají dočasně ladem ležící louky, biopásy a bezlesí kolem vodních toků a komunikací. I ve světě bezobratlých živočichů platí, že šíření predátorů je jedním z efektivních prvků, regulujících nerovnováhu prostředí, která vzniká právě nepřirozenými změnami klimatu a různými škodlivými jevy od přírodních katastrof po destruktivní působení lidstva. ■

Použitá literatura:

Kušulíč O., Korba J. et Dolanský J. (2013): Západnice jedovatá – opravdu nejedovatější pavouk České republiky? – Živa 4/2013: 188–191.

* V dřívějších článcích (v případě cvrčka polního a cvrčice révového) šlo o šíření koridorem Ohře.

KRÁTKÉ ZPRÁVY

■ **Jedinečným nástrojem** umožňujícím vytvořit podmínky pro zvýšení ekologické stability území **jsou komplexní pozemkové úpravy (KoPÚ)**. KoPÚ mění vlastnické vztahy v území a vytvářejí podmínky pro realizaci opatření ve čtyřech oblastech: opatření sloužící ke zpřístupnění pozemků, protierozní opatření, vodohospodářská opatření a opatření k ochraně a tvorbě životního prostředí. AOPK ČR, regionální pracoviště Správa CHKO Slavkovský les nyní spolupracuje na KoPÚ v katastrech Pastviny u Studánky, Trojmezí, Tisová u Otročina, Otročin, Prameny, Milíkov, Bezvěrov a Výškovice. Doufáme, že se nám podaří vytvořit podmínky pro tvorbu tůň, revitalizaci toků, obnovu remízů či výsadbu alejí.